

MATHIÁSZ TIVADAR

A keresetlevél kézbesítése és a kézbesítési ügygondnok jogállása

A hivatalos iratokat a bíróság tértivevénnyel kézbesítetteti, amikor a kézbesítés megtörténtéről, vagy a kézbesítés időpontjáról tudomást kell szereznie. Az ügyfelek egy része — mivel a kézbesítéshez jogkövetkezmények fűződnek — igyekszik ezt a tudomásszerzést, illetve magát a kézbesítést meghiúsítani. Az ilyen meghiúsítási kísérletek kiküszöbölését szolgálja a tértivevényes levél letéti kezelésének és a kényszerkézbesítésnek az intézménye.

Ezek az — egyébként célszerű és bevált — intézmények számos problémát vetnek fel a keresetlevél, illetve az azzal azonos megítélésű iratok (fizetési meghagyás) kézbesítése esetében. A hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó legfontosabb szabályokat a 43/1953. (VII. 20.) MT számú rendelet (a továbbiakban R.) tartalmazza. Az R. szerint, ha a tértivevényes levelet a címzettnek nem lehet kézbesíteni (pl. azért, mert nem tartózkodik otthon), akkor részére írásbeli figyelmeztetést kell hagyni, s ebben vele közölni kell, hogy a kézbesítő a küldemény átadását melyik napon fogja újból megkísérelni. Ha a kézbesítés a második alkalommal sem teljesíthető, akkor a kézbesítő olyan írásbeli figyelmeztetést köteles hátrahagyni, hogy a címzett a küldeményt további öt nap alatt a postahivatalban átveheti. Ha a címzett az iratot a megszabott határidő alatt a postahivatalban sem veszi át, akkor vissza kell azt küldeni a feladónak a tértivevénnyel együtt. Ebben az esetben az iratot a második figyelmeztetést követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni.

E rendelkezés alól azonban van kivétel is; a keresetlevél és a keresetlevél szerint kézbesítendő egyéb irat (fizetési meghagyás). Ezek az iratok ugyanis eljárást megindító beadványok, amelyeknek tartalmát az ellenérdekű félnek meg kell ismerni. A kézbesítésükre ezért az átlagosnál szigorúbb szabályokat írt elő a jogalkotó, nehogy a címzettet — saját hibáján kívül — joghátrány érje. Ha tehát az irat keresetlevél, az R. 9. § (2) bekezdéséből kitűnően a bíróság értesíteni köteles a felperest a kézbesítés elmaradásáról és ennek okáról. Köteles továbbá a felperes kérelmére az alperes részére ügygondnokot kirendelni és a keresetlevelet ennek kézbesíttetni, egyúttal erről az alperest — lakására címzett ajánlott levélben — értesíteni.

Ügygondnokként a bíróságok — a kialakult gyakorlat szerint — minden esetben ügyvédi munkaközösséget rendelnek ki. Az ügygondnokok a kirendelésre különbözőképpen reagálnak. Van, aki tudomásul veszi a kirendelést és semmi intézkedést nem tesz. Van, aki igyekszik felvenni a kapcsolatot az alperessel (kötelezettel), tájékoztatja őt az ellene folyó eljárásról és figyelmezteti, hogy a jövőben — saját érdekében — vegye át a bírósági küldeményeket. Nyilván fel is ajánlja szolgálatait az ügygondnok és előfordul, hogy a továbbiakban mint meghatalmazott képviselő jár el az ügyben. Előfordul végül az is, hogy az ügygondnok a kirendelés alapján képviselőnek tekinti magát és a fél nevében megteszi az általa szükségesnek tartott intézkedéseket.

A fenti esetek felvetik a kérdést, hogy az R. 9. §-a alapján történő bírósági kirendelés mire jogosítja fel, illetve mire kötelezi az ügygondnokot. Az R. szabályai erre nézve semmi eligazítást nem nyújtanak. Ennek egyenes következménye, hogy nem egységes a bírói gyakorlat sem. Általában csak a küldemény átvételét tekintik az ügygondnok jogszabályon alapuló kötelezettségének, illetve az alperessel (kötelezettel) való kapcsolatfelvételt az erkölcsi kötelezettségének. Előfordul azonban az ügygondnoki kötelezettség szűkebb értelmezése is. Egy bírósági végzés¹ például kifejtette a kirendelt ügygondnok munkadíj-igényének elbírálása kapcsán, hogy „az eljárás során ügyvédi munka ténylegesen nem merült fel, mivel a kézbesítési ügygondnok szerepe csak a fizetési meghagyás átvétele volt. A kötelezettnek a fizetési meghagyásról való értesítésére az ügygondnok részéről nem volt szükség, mivel a bíróság ezt a 4. sorszámú végzésének kötelezett részére ajánlott küldeményként történt elküldésével megtette”.

Más esetben, amikor az ügygondnok ellentmondással élt a részére kézbesített fizetési meghagyás ellen, a bíróság² az ellentmondást hivatalból elutasította azzal az indokkal, hogy „a fizetési meghagyás ellen a Pp. 319. §-ának (1) bekezdése szerint a kötelezett élhet ellentmondással, a kézbesítési ügygondnokot ez a jog nem illeti meg”. A másodfokú bíróság³ ezt a végzést indokai alapján helybenhagyta.

Akad azonban ellenkező irányú értelmezés is. Elfogadta például a bíróság a kézbesítési ügygondnokot képviselőként a peres ügy tárgyalásán, amikor az alperes nem jelent meg.⁴ Más ügyben pedig kifejtette, hogy a kézbesítési ügygondnokot „még az a jog is megilleti, hogy újabb kirendelés nélkül a jogerős határozat ellen perújítási kérelmet terjesszen elő”.⁵

Nem derül ki az sem a jogszabályból, hogy milyen következménnyel jár, ha a felperes (jogosult) bírói kitanítás ellenére sem kéri a kézbesítési ügygondnok kirendelését. A bírák a jogkövetkezményről többnyire nem tájékoztatják az érdekelteket, esetenként pedig a szünetlést,⁶ illetve a keresetlevél⁷ elutasítását helyezik kilátásba.

Melyik a helyes tájékoztatás? Szóba jöhet-e egyéb jogkövetkezmény? Ezekre a kérdésekre — és a már korábban felvetett kérdésekre is — csak akkor lehet választ adni, ha előbb tisztázzuk, hogy az eljárásjogi szabályok alkalmazása szempontjából ügygondnoknak minősül-e a „kézbesítési ügygondnok”.

A Pp. az ügygondnoki képviselést részletesen szabályozza. E szabályozás szerint az ügygondnokot — némi korlátozással — a meghatalmazott jogállása illeti meg. A Pp. azonban pontosan meghatározza azt is, hogy a bíróság mikor rendelhet ki ügygondnokot. Ezek az esetek a következők: ha a cselekvőképtelen félnek vagy a jogi személynek nincs törvényes képviselője, illetőleg az ismeretlen helyen tartózkodó félnek nincs meghatalmazottja,⁸ továbbá bizonyos személyállapokra vonatkozó perekben, ha az alperes, aki ellen a pert indítani kellene, már nem él.⁹

Mindebből az következne, hogy az R. alapján nem is lehet ügygondnokot kirendelni bírósági eljárásban, mert a Pp. szabályai erre nem adnak lehetőséget és ha két hatályos jogszabály ellentétes rendelkezést tartalmaz, akkor a jogszabályi hierarchiában magasabb helyen állóhoz kell igazodni.

Véleményem szerint azonban az adott esetben nem ilyen összeütközésről van szó. A két jogszabály azonos elnevezést használ, de nem azonos intézményt akart meghonosítani.

¹ Makói Városi Bíróság Pk. 50 663/1982.

² Szegedi Járásbíróság Pk. 50 657/1982.

³ Szegedi Megyei Bíróság 2. Pkf. 21 034/1982.

⁴ Szegedi Városi Bíróság P. 21 923/1985.

⁵ Szegedi Megyei Bíróság 2. Pkf. 20 646/1985.

⁶ Szegedi Városi Bíróság P. 23 198/1985.

⁷ Szegedi Városi Bíróság P. 21 923/1985.

⁸ Pp. 74. §

⁹ Pp. 281. § (1) bekezdés, Pp. 295. § (3) bekezdés.

A bírói gyakorlat igyekszik is megkülönböztetni elnevezésében is a kétféle ügygondnokot, s ezért ragasztotta rá az R. alapján kirendelt ügygondnokra a „kézbesítési” jelzőt. A „kézbesítési ügygondnok” elnevezés önmagában is kifejezésre juttatja, hogy itt nem képviselőről van szó, hanem csak a kézbesítéshez kapcsolódó feladatok ellátásáról. Ennek az értelmezésnek némileg ellentmond, hogy az Igazságügyi Minisztérium az R. alapján alkalmazandó ügygondnok kirendelésére olyan nyomtatványt¹⁰ honosított meg, amely idézést is tartalmaz. Az idézés nyelvtani értelmezéséből arra lehet következtetni, hogy az nem az alperesnek, hanem az ügygondnoknak szól. (A kérdés, hogy kinek szól az idézés, egyáltalán azért merülhet fel, mert a végzés címzettje ugyan az ügygondnok, viszont a szövegből kitűnik, hogy ezt a végzést megküldi a bíróság az alperesnek is, aki a neki címzett idézést korábban nem vette át.) E végzés tartalmaz egy olyan tájékoztatást is, hogy a bíróság nemcsak a keresetlevelet, hanem az ezt követő határozatokat is az ügygondnok kezéhez kézbesítetteti. A fenti szövegezésből joggal következtetheti a blankettát felhasználó bíró, de a végzés címzettje is, hogy az R. 9. §-a a Pp-ben szabályozott ügygondnoki képviselő körét bővítette egy esettel és erre az esetre az ügygondnoki képviselőre vonatkozó általános szabályok az irányadók.

Ez azonban téves következtetés. A nyomtatvány szövege ellentétes a hatályos kézbesítési szabályokkal, tehát nem szolgálhat kiindulópontként. Az R. 9. §-ának (2) bekezdése szerint ugyanis csak a keresetlevelet kell az alperes részére (fizetési meghagyást a kötelezett részére) sajátos módon kézbesíteni. Az ügyben később keletkező határozatok kézbesítésére tehát az általános szabályok az irányadók: „Ha a tértivevényes levelet a címzettnak, illetőleg az annak átvételére jogosult más személynek a 4. és 5. § rendelkezései szerint kézbesíteni nem lehet, az iratok a kézbesítés második megkísérlésének, illetőleg a második figyelmeztetés postafiókba helyezésének napját követő öt munkanapon át a kézbesítő postahivatalban kell tartani.”¹¹ Ha a címzett a küldeményt ez alatt az idő alatt sem veszi át, az ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni. Felesleges és jogszabályba ütköző tehát a határozatokat a „kézbesítési” ügygondnoknak kézbesíteni, mert ez irreleváns abból a szempontból, hogy megtörtént-e az alperes részére a határozat kézbesítése vagy sem.

Véleményünk szerint tehát — szigorúan ragaszkodva a jogszabályi előírásokhoz — csak a keresetlevelet kell a kirendelt ügygondnoknak kézbesíteni és végzésben tájékoztatni őt, hogy miért került sor a kirendelésére. A kézbesítési ügygondnoknak pedig alapvető feladata, hogy a részére megküldött keresetlevelet átvegye. Formális értelmezése lenne azonban az eljárási garanciáknak, ha ezen kívül mást nem várnánk el tőle, hiszen így semmivel sem jutnánk közelebb ahhoz az alapvető célhoz, hogy az alperesnek tudomást kell szereznie az ellene indított perről. Van tehát további feladata is az ügygondnoknak: köteles a periratokat megtekinteni és meggyőződni arról, hogy fennállnak-e a kirendelésének az előfeltételei. Ha úgy látja, hogy az előfeltételek hiányoznak, erre fel kell hívni az őt kirendelő bíróság figyelmét és egyidejűleg kérnie kell a felmentését. Abban az esetben viszont, ha a kirendelése szabályos volt, meg kell kísérelnie a kapcsolat felvételét az alperessel (kötelezettel). Ez a kapcsolatfelvétel sokféleképpen történhet, például az alperes felkeresésével, távbeszélőn stb., de nyilvánvaló, hogy — ha ügyvéd az ügygondnok — legcélszerűbb megoldás a levélben történő tájékoztatás.

Joggal felvetődhet a kérdés, hogy mi szükség van a levelezésre, hiszen postai úton a bíróság már megkísérelte az alpereshez eljuttatni a keresetlevelet, a sikertelen kézbesítés után pedig ajánlott levélben értesítette őt az ügygondnok kirendeléséről. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a kapcsolatfelvételnek ez a módja esetenként sikerre vezet. Az az alperes, (kötelezett) aki — struccpolitikát folytatva — nem hajlandó átvenni a bíróságtól ér-

¹⁰ 117. rksz. ügygondnok kirendelése az alperes, adós stb. részére (42/1953. MT számú rendelet 9. §)

¹¹ R. 6. §

kezdő küldeményeket, elolvassa az ügyvédtől érkező tájékoztatást, felkeresi az ügyvédet, s esetleg megbízást is ad neki a képviselőt ellátására.

Visszatérve az ügygondnok feladataira, e feladatokat a felsoroltakkal lezártnak kell tekinteni. Sem joga, de még kevésbé feladata nem lehet az ügygondnoknak, hogy e minőségében az eljárás további szakaszában képviselőként részt vegyen és az alperes (kötelezett) nevében eljárás cselekményeket végezzen. A Pp.¹² a hivatalos iratok kézbesítése módjának meghatározását külön jogszabályra utalja ugyan, de a perbeli képviselők körét saját maga határozza meg. Az R. tehát szabályozhatja a hivatalos — így a bírósági — iratok kézbesítését, ennek a szabályozásnak a keretében meghonosíthat új intézményt, amelynek a megjelölésére felhasználhat a Pp-ben egy másik intézmény megjelölésére szolgált elnevezést, de ettől az azonos nevű két intézmény nem válik azonos fogalomná.

Egyébként, ha elfogadnánk, hogy a kézbesítési ügygondnok képviselői joggal rendelkezik, ezzel visszaélni lehetőséget biztosítanánk az alperesek számára. Az olyan alperes ugyanis, akinél a pártfogó ügyvéd kirendelésének feltételei nem állnak fenn, a keresetlevél kézbesítésének meghiúsulása esetén ingyenes jogi képviselőhez jutna. Ugyanakkor ez a megoldás jelentős hátrányt jelentene az ellenérdekű fél számára. Például, ha az ügygondnok ellentmondana a fizetési meghagyásnak, ez a jogosultat egy nagyobb költséggel járó peres eljárásba kényszerítené, vagy ha az ügygondnok megjelenne a per első tárgyalásán, ezzel már lehetetlenné tenné a bírósági meghagyás kibocsátását.

A kézbesítési ügygondnokok feladata tehát a keresetlevél átvétele és kapcsolatterezés az alperessel. E feladatok ellátásáért jár-e nekik valamilyen díjazás? Tapasztalataink szerint az esetek zömében nem kéri a díj megállapítását, a bíróságok pedig hivatalból nem állapítanak meg díjat a számukra. Esetenként azonban élesen felmerül a kérdés, és ekkor a legkülönbözőbb álláspontok alakulnak ki. Előfordul, hogy a bíró már előre tájékoztatja a felperest miszerint „a kézbesítési ügygondnok kirendelése többletköltséggel nem járt”¹³ más esetekben a készkiadásokat tartja megtéríthetőnek¹⁴ vagy a munkadíjat is megállapítja az ügygondnok részére.¹⁵

Az egyértelműnek látszik, hogy a kézbesítési ügygondnok a ténylegesen felmerült költségeit átháríthatja a felekre, hiszen ezek a költségek a bíróság által történt kirendelésnek szükségszerű következményei, s az nem várható el tőle, hogy a per lefolytatásához szükséges költségek egy részét ő viselje a felek helyett.

Véleményünk szerint hasonló a helyzet a munkadíj tekintetében is. Ha feladatának tekintjük, hogy munkát végezzen, az elvégzett munkáért díj is megilleti, s e díj megállapításának a szabályozottság hiánya éppúgy nem lehet akadálya, mint ahogy nem akadály az a Pp. 74. §-a alapján kirendelt ügygondnok esetében sem. Ez utóbbinak a díját a Legfelsőbb Bíróság álláspontja¹⁶ szerint nem az eljárás tárgyának értékéhez viszonyítva, hanem elsősorban az általa kifejtett munkával arányban állóan kell megállapítani. Ez a megoldás alkalmazható a kézbesítési ügygondnokra is, akinek munkájánál tulajdonképpen sem a per tárgy értéke, sem az ügy bonyolultsága nem játszik szerepet. Gyakorlatilag a levelezésre fordított munkaidejét kell megfizetni. A levélben lényegileg az alperest arról tájékoztatja, hogy milyen következménnyel jár a bírósági iratok átvételének megtagadása. Ez a tájékoztatás — mivel a kézbesítési ügygondnok szinte kizárólag ügyvéd — ügyvédi tanácsadás, így a munkadíj megállapításánál az 5/1962. (VI. 19.) IM számú rendeletnek az e tevékenységre vonatkozó szabályai lehetnének irányadók.

Ismerve a kézbesítési ügygondnok tevékenységét, az érte járó munkadíjat és a tevé-

¹² Pp. 9. § (3) bekezdés

¹³ Szegedi Városi Bíróság P. 22 004/1986.

¹⁴ Makói Városi Bíróság Pk. 50 663/1982.

¹⁵ Szegedi Városi Bíróság P. 21 923/1985.

¹⁶ Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának PK. 149. számú állásfoglalása.

kenységhez kapcsolódó készkiadást megközelítő pontossággal már előre meg lehet határozni. Nem okoz tehát gondot a bíróság számára, hogy a várhatóan felmerülő összeg letétbehelyezés útján történő előlegezéséről intézkedjen. Az előlegezésre természetesen az általános szabályok az irányadók, s ezért ez a kötelesség a felperest terheli. Figyelemmel azonban arra, hogy a kézbesítési ügygondnok a bírósági eljárás keretein kívül fejt ki a tevékenységét, a részére járó összeg (költség és munkadíj) megállapítása — tehát az elnöki letétbe helyezett összeg felhasználására vonatkozó döntés — előtt fel kell őt szólítani, jelentse be milyen tevékenységet fejtett ki és ezzel milyen költségei merültek fel. (Ezt a felhívást tartalmazhatja a kirendelő végzés is.) A bejelentésből fog kiderülni, hogy felvette-e a kapcsolatot az alperessel, vagy csak átvette a keresetlevelet, s a bíróság ettől, illetve ennek igazolásától függően fogja megállapítani a munkadíját és készkiadásait. Az így megállapított összeg természetesen része lesz a perköltségnek, melynek viseléséről a pert befejező határozatban dönteni kell.

Nem ilyen egyszerű a helyzet a fizetési meghagyás esetében. Itt ugyanis mire véget ér az ügygondnok tevékenysége, gyakorlatilag befejeződik az eljárás is. Nem lehet tehát az utólag megállapított ügygondnoki díjat beépíteni az eljárási költségbe, mert az utóbbit a jogerőre emelkedett fizetési meghagyás tartalmazza.

Az egyedüli — de a polgári eljárásban szokatlan — megoldás csak az lehet, hogy a fizetési meghagyás jogerőre emelkedése után hozott költség- és díjmegállapító végzésben nemcsak a letétbe helyezett összeg kiutalásáról, hanem annak viseléséről is dönt a bíróság. De lege ferenda persze sokkal célszerűbb lenne, hogy jogszabály állapítaná meg ezt az összeget, mert akkor már az ügygondnokot kirendelő végzésben intézkedni lehetne mind az összeg előlegezéséről, mind pedig a viseléséről.

Az eddigiekben tulajdonképpen azt elemeztük, hogy milyen kérdések merülnek fel a polgári eljárásban a kézbesítési ügygondnok kirendelése esetén. Nem tértünk ki arra a ritkább esetre, amikor annak ellenére, hogy szükség lenne rá, mégis elháríthatatlannak látszó akadályba ütközik az ügygondnok kirendelése. Ez az eset akkor következik be, amikor hiába értesíti a bíróság a felperest a keresetlevél kézbesítésének elmaradásáról, a felperes — a megfelelő kitanítás ellenére — sem terjeszt elő kérelmet ügygondnok kirendelése iránt. Az R. 9. §-ának (2) bekezdése viszont úgy rendelkezik, hogy a bíróság a felperes kérelmére rendel ki ügygondnokot az alperes részére. Kérelem nélkül tehát a bíróság nem intézkedhet. Mi lesz ilyenkor a per sorsa? A keresetlevél és az idézés szabályos kézbesítése nélkül tárgyalást nem lehet tartani, a keresetet nem lehet érdemben elbírálni. A bírák ilyen esetekben a keresetlevél elutasításának, a per megszüntetésének vagy az eljárás szünetelésének kilátásba helyezésével bírják rá a felpereseket a kérelem előterjesztésére. Lehet-e valóban alkalmazni ezeket a jogkövetkezményeket?

A keresetlevél idézés kibocsátása nélkül történő elutasításának eseteit a Pp. 130. §-a (1) bekezdésének a)-tól j)-ig terjedő pontjai tartalmazzák. Ez egy zárt felsorolás, amelyben a vizsgált eset nem szerepel. Nem is szerepelhet, mert fogalmilag kizárt, hogy egy olyan ok, amely a tárgyalás kitűzése után merül fel, a keresetlevél elutasítására vezessen.

Nem alkalmazható erre az esetre a Pp. 157. §-a sem. A per megszüntetésének esetei között ugyanis nemhogy az említett eset, hanem még csak egy olyan ok sem szerepel, amelynek alapján e § analógia útján történő alkalmazása számításba jöhetne.

Maradna tehát a harmadik megoldás, a Pp. 137. §-ában szabályozott szünetelés. Kifejezett rendelkezés ugyan itt sem található a mi esetünkre, de e § (1) bekezdésének b) és c) pontjai lényeges vonásaikban nagyon hasonlítanak ehhez. A hivatkozott törvényhely szerint szünetel az eljárás, ha „a felperes a megadott lakáscímről nem idézhető, illetőleg ismeretlen helyre költözött és az alperes hirdetményi idézést nem kér, vagy az ügy tárgyalását nem kívánja, illetőleg nyilatkozatot nem tesz”¹⁷ vagy ha „hirdetményi idézésnek volna helye és a fél ezt nem kéri”¹⁸.

¹⁷ Pp. 137. § (1) bekezdés b) pont.

¹⁸ Pp. 137. § (1) bekezdés c) pont.

Mindkét ismertett esetben az idézések kézbesítésének lehetetlensége okozza a problémát, amely csak hirdetményi kézbesítéssel oldható meg. Ennek viszont előfeltétele a felek kérelme. A kérelem elmaradását a jogalkotó az eljárás szünetelésével szankcionálja. Meg akad tehát ilyenkor az eljárás, de a kérelem előterjesztését elmulasztó fél számára egy évig még nyitva áll a lehetőség, hogy kérje az eljárás folytatását és természetesen ezzel egyidőben a hirdetményi kézbesítés elrendelését is.

Úgy tűnik az eddigiekből, hogy ennek a szakasznak az analógia útján történő alkalmazása megoldaná a kérdést, hiszen az alapprobléma is kézbesítési nehézségből adódik, és az ügyfél (felperes, illetve a jogosult) kérelmének hiánya okozza a nehézséget. Sajnos, ez a megoldás mégsem kielégítő, mert nem alkalmazható minden esetre. Kézbesítési ügygondnok kirendelésére ugyanis nemcsak peres ügyekben, hanem a fizetési meghagyás kézbesítésének meghíúsulása esetén is szükség lehet. Nem peres eljárásban viszont fogalmilag kizárt az eljárás szünetelése. Más megoldást kell tehát keresni.

A polgári eljárásban joghézag esetén a jogalkalmazó számára a legutolsó megoldás csakis az alapelvek alkalmazása lehet. A mi esetünkben a jóhiszemű eljárás elve jöhet számításba, mint a megoldás kulcsa. Ez az elv előírja, hogy „a felek a perbeli jogait jóhiszeműen kötelesek gyakorolni. A bíróság hivatalból köteles megakadályozni minden olyan eljárást, cselekményt vagy egyéb magatartást, amely a per elhúzására, vagy az igazság kiderítésének meghíúsítására irányul, vagy erre vezethet”.¹⁹

A per elhúzódságának a szankciója a pénzbírság. Vizsgáljuk meg, lehet-e ezt alkalmazni azzal a felperessel (jogosulttal) szemben, aki a bíróság felhívása ellenére sem kéri a kézbesítési ügygondnok kirendelését.

A keresetlevél kézbesítése a per érdemi tárgyalásának alapvető feltétele. A perindító felperesnek ezért érdeke, hogy a kézbesítés megtörténjen. Ellenkező esetben módjában áll elállni a keresetétől. Hasonló a helyzet a fizetési meghagyással is. Ennek kézbesítése tulajdonképpen az eljárás leglényegesebb mozzanata. A kézbesítés megtörténtével befejeződik az eljárás. A kézbesítés megtörténte előtt viszont a jogosult visszavonhatja a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmét.

Az eljárás sorsa tehát a felperes (a jogosult) kezében van. Ha a keresetlevél (fizetési meghagyás) letéti kezelése nem járt eredménnyel, mert az alperes (kötelezett) nem vette azt át a postahivatalban, a felperes (jogosult) kérheti, hogy ügygondnokot rendeljen ki a bíróság, ha nem kéri, akkor feltehetően nem is fűződik már érdeke az általa megindított eljárás folytatásához. A legtermészetesebb dolog, hogy ebben az esetben eláll a keresetétől, illetve visszavonja a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmét. Ha egyiket sem teszi, akkor magatartásával meghíúsítja az általa indított eljárás befejezését, az igazság kiderítését, de ugyanakkor mégis rákényszeríti a bíróságot, hogy foglalkozzon az ügyvel. Ez kirívó esete a rosszhiszemű, perelhúzó magatartásnak. Az ilyen magatartást tanúsító személyt ezért pénzbírsággal kell rákényszeríteni a választásra: álljon el a keresetétől (vonja vissza a fizetési meghagyás iránti kérelmét) vagy kérje a kézbesítési ügygondnok kirendelését.

A keresetlevél letéti kezeléséből adódó problémák elemzése után nézzük meg, mi a helyzet a kényszerkézbesítéssel.

Előfordul, hogy az alperes a postai kézbesítőtől nem hajlandó átvenni a keresetlevelet és idézést tartalmazó küldeményt, mert abban bízik, hogy ezzel meghíúsítja az ellene folyó eljárást. Belföldön történő kézbesítés esetén az ilyen eljárás nem okoz gondot. Az R. 5. §-ának (1) bekezdése értelmében, ha a címzett „az irat átvételét, vagy a tértivevény aláírását megtagadja, az iratot a tértivevény aláírása nélkül is át kell neki adni, illetőleg az iratot nála kell hagyni”. Ezt a megoldást nevezzük kényszerkézbesítésnek. A keresetlevél kézbesítésére az R. külön szabályt — a 9. § (2) bekezdésben foglalt és korábban már részletesen ismertített

¹⁹ Pp. 5. § (1) bekezdés

rendelkezéseken kívül — nem tartalmaz, ezért a kényszerkézbesítés szabályai a keresetlevél kézbesítésére is irányadók. Más a helyzet magyar bíróságok polgári ügyiratainak külföldön történő kézbesítése esetén. Ezeknek az iratoknak a kézbesítésénél ugyanis — a nemzetközi egyezményekben, illetőleg a fennálló viszonyossági gyakorlatban meghatározott esetektől eltekintve — kényszerkézbesítésnek helye nincs. Mit tehet a magyar bíróság, ha a külföldön lakó alperes nem veszi át az idézést és a keresetlevélet? Olyan megoldást kell keresnie, amely lehetővé teszi — az alperes pert elhúzó magatartása ellenére — az eljárás gyors lefolytatását. Véleményünk szerint a kívánt célt egyedül a Pp. 101. §-a (1) bekezdésének alkalmazásával lehet elérni.

E törvényhely szerint a kézbesítést hirdetmény útján kell teljesíteni, „ha a fél tartózkodási helye ismeretlen, vagy olyan államban van, amely a kézbesítéshez jogsegélyt nem nyújt, vagy ha a kézbesítés egyéb elháríthatatlan akadályba ütközik”. A kényszerkézbesítés lehetőségének hiánya és alperesnek az a magatartása, hogy önként nem hajlandó a keresetlevelet átvenni, együttesen azt eredményezi, hogy a kézbesítés elháríthatatlan akadályba ütközik, tehát a hirdetményi kézbesítés feltétele megvalósul.

Hirdetményi kézbesítés természetesen csak a felperes kérelmére rendelhető el. A felperes azonban, ha a kérelem elmulasztásának jogkövetkezményére felhívják a figyelmét, kérni fogja e kézbesítési forma alkalmazását. Abban a kivételes esetben, ha erre nem lenne hajlandó, a bíróság alkalmazhatja a Pp. 137. §-a (1) bekezdés c) pontjának a már korábban ismertetett rendelkezését, azaz megállapítja, hogy az eljárás szünetel.

Az ismertetett megoldás elfogadása esetén tehát a bíróság az eljárást akkor is be tudja fejezni, ha a peres felek nem hajlandók együttműködni vele. Az alperesnek az a magatartása, amellyel az eljárás lefolytatását meg kívánja hiúsítani, hirdetményi kézbesítéssel, a felperes közreműködésének esetleges hiánya pedig az eljárás szünetelésével ellensúlyozható.

TIVADAR MATHIÁSZ

THE SERVICE OF THE COMPLAINT AND THE LEGAL STATUS OF THE TRUSTEE FOR SERVICE

(Summary)

The civil procedure can be conducted on condition that the complaint — setting up the action — is received by the defendant. If the complaint cannot be served to the defendant the judge is to serve it to the trustee ordered by the suitor. The legal status of that trustee is not cleared up. According to this study nothing but the name is equivalent to the name of the trustee who can be ordered by the 74th § of the Code of Civil Procedure, though his sphere of authority is more restricted. His task is to take the complaint and to contact the defendant. He has no right of representation. He should get a fee, but the sum of money follows his restricted activity.

In the end the study points out that such a trustee for service can be ordered only by the request of the suitor, but the suitor can be forced by penalty to file the above request. That is, the suitor may withdraw the complaint, but neither doing so nor filing the above request the action cannot be put to an end, and therefore the suitor's attitude can be qualified as dishonest.